

A photograph of two elderly women standing in a grassy field with a wooden fence and trees in the background. They are wearing traditional Swedish folk costumes. The woman on the left wears a white blouse with puffed sleeves, a colorful striped vest, a dark blue skirt, and a white lace headscarf. The woman on the right wears a similar outfit but with a red headscarf and a white shawl. Both have small embroidered pouches on their vests.

Textiltraditioner i Västmanland Västerfärnebo- och Västmanlandsdräkten

Anders Fläcke

Textiltraditionerna har gamla anor

Boken om Textiltraditioner har sitt ursprung i ett omfattande textilarvi flera socknar i Västmanland. Inventeringar som genomfördes redan under 1700-talet i Västerfärnebo och senare i Fläckebo och Möklinta ger omfattande bevis för detta förhållande i vårt land. Karbenning, numera i Norbergs kommun tillhörde under senare delen av 1800-talet Västerfärnebo och Westmanlands Regemente hade sin exercisplats vid Salbohed fram till 1906. Det innebar ett ökat kunnande i trakten kring vapen, hästar, sjukvård, klädvård, matkunnande och inte minst textilier.

Boken om Textiltraditioner visar att Västmanland har ett omfattande och intressant textilarv. Många av dessa textilier finns numera i Färnbostugans Textilmuseum vid Gammelgården i Västerfärnebo samt vid Läns museets Westmanna Arvet i Hallstahammar och på Nordiska museet vilka beredvilligt ställt upp med fakta, underlag och bilder.

I boken framgår även att textiltraditionerna verkligen lever vidare främst vid den omfattande verksamhet som bedrivs vid vävstugorna vid Kilbo i Västerfärnebo, i Möklinta, Norberg, Västanfors, hos Anna Thomasson, Hyttbäcken, Folkärna och vid Harakers Hembygdsförening med traditioner från Kättsta Linnefabrik under 1700-talet.

Det textila kulturarvet – ett riksintresse

Artur Hazelius (1833 – 1901) grundade Nordiska museet 1873 och öppnade grindarna till Skansen den 11 oktober 1891. Som världens första och äldsta friluftsmuseum, visade han även ett starkt intresse för kulturarvet i Västmanland och lät genomföra en textilinventering 1873. Han visade därvid ett omvittnat intresse för våra textiltraditioner. Senare lät han samla in textilalster från främst Möklinta och Västerfärnebo vilka numera finns på Nordiska museet.

Redan under 1872 inledde han en insamling "folkdräkter liksom i allmänhet minne i äldre tids slöjd och konstfärdigheter". Han var angelägen om att det var bråttom. Med sitt stora intresse och genom att övertyga omgivningen fick han flera personer att medverka i dessa insamlingar. Det gällde att komma före många antikhandlare som köpte upp mycket av det kulturarv som fanns runt om i landet.

Både tjänstemän vid Nordiska museet och ombud reste ut i landet på insamlingsresor. Den förste att resa runt i Västmanland var Artur Hazelius.

Att skriva kortfattat om textiliernas historia och dess roll är svårt och mindre meningsfullt. Genom åren kan dess betydelse inte nog uppskattas. De äldsta fynden av vävda textilier kommer från Östra Irak och är förmodligen mer än nio tusen år gamla. Det har sagts att väva kan vara ett sätt att berätta, även om språket varken är talat eller skrivet.

Det mest unika för Västerfärnebo tillsammans med Möklinta socken är örngottshuvar från slutet av 1700-talet.

En inventering av munkabälten som publicerats med färgbilder i "Sängförlåt och långbordsduk" genomfördes 1997 av Västmanlands läns hemslöjdsförbund. Där återfinns flera alster från Västerfärnebo, Möklinta och Fläckebo.

Västmanlandsdräkten skapas

Hemslöjdskonsulent Olga Anderzon tog initiativet till att en kvinnlig bygdedräkt skapades. På en hembygdsfest vid Gammelgården i Västerfärnebo presenterades den första Västerfärnebo-folkdräkten. Det påvisades vid en ceremoni i Västerfärnebo kyrka på midsommardagen 1917.

Det framhålls även i andra sammanhang att det var först 1917, när Olga Anderzon rekonstruerade Västmanlandsdräkten, som man kunde enas om en landskapsdräkt.

Ofta förknippar man folkdräkter med levande textiltraditioner. Västmanlandsdräkten är välkänd runt om i vårt land. Den tillhör de äldsta och har sitt ursprung i folkdräkten från Västerfärnebo.

Sverigedräkten flankerad av Färnbodräkten eller Västmanlandsdräkten.

Jubileumsutställningen i Sala 1924

I samband med Sala stads 300-årsjubileum 1924 genomfördes en Jubileumsutställning på Jordbrukets dag, där visades omfattande samlingar inom lokal hemslöjd, hantverk, industri och trädgård. Det har senare framhållits att det var den största hantverksutställningen i Västmanland.

Genom en insamling hos privatpersoner kunde man visa intressanta textilalster från Västerfärnebo och socknarna runt Sala. Utställningen besöktes av Gustaf V och hemslöjdskonsulent Olga Anderzon

Kung Gustaf V hälsar Sala-borna vid besöket 1924.
Till höger på bilden står hemslöjdskonsulent Olga Anderzon.

ledsagade honom till utställningen från Järnvägsstationen i Sala. Det sägs att många trodde det var drottningen som gick vid kungens sida.

Utställningen besöktes av 21 000 personer under tre sommarveckor som inleddes lördagen den 21 juni 1924. Jubileumsutställningen uppmärksammades även i rikspressen av bland annat Svenska Dagbladet.

Efter bedömning av alla inlämnade slöjdalster från Sala med omland presenterades 36 Hederspris som var den främsta utmärkelsen avseende bedömda slöjdalster. Ett av dessa alster var inlämnat av Anna-Lisa Hedberg, Stäfre Gård som då 21 år gammal erhöll Diplom och Silvermedalj för sin vävda matta. Dessutom delades det ut 193 medaljer och hedersomnämningen.

Världens längsta matta ska vävas

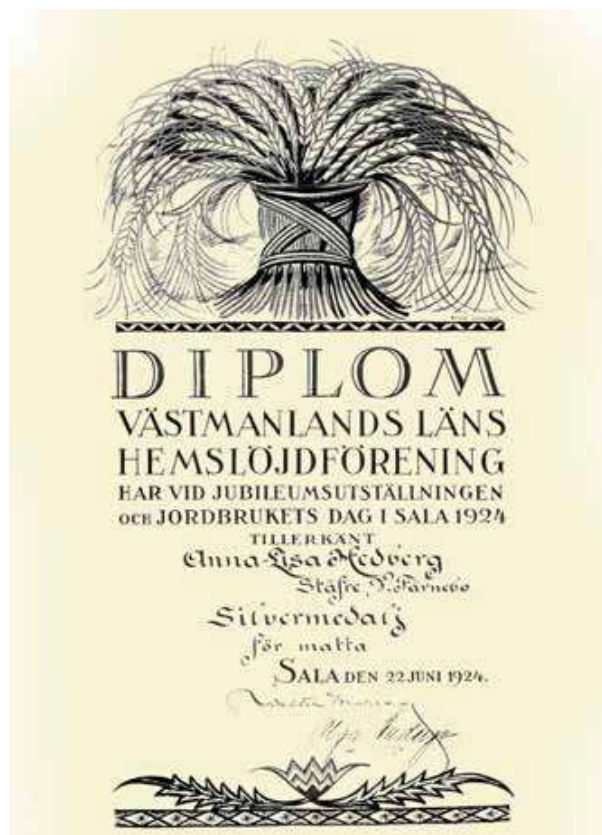
Inför Salas kommande 400-årsjubileum under 2024 genomfördes ett upptaktsmöte våren 2023 vid Vävstugan i Möklinta. Dethandlade om att tillsammans väva en lång matta på flera orter runt Sala och därmed få fram världens längsta matta med hänsyn till specifika kriterier för Guinness rekordbok.

Och liksom för hundra år sedan promenerade Carl XVI Gustaf och drottning Silvia i april 2024 på

denna matta från Sala järnvägsstation till Rådhuset vid torget.

Det är i samband med 400-årsjubileet i Sala som boken om Textiltraditioner utarbetats och redovisar det omfattande kunnande kring främst vävteknik och unika mönster som lever vidare tack vare flera verkssamma vävstugor. I samarbete med de som arbetar med traktens vävalster har ett ansenligt underlag för boken tagits fram. Detta för att både bevara traditioner och visa på det intresse som lever vidare baserat på de betydande och till stor del unika textiltraditionerna i Sala och övriga Västmanland.

Denna samlade information med ingående beskrivningar har inte genomförts tidigare. Boken kommer därför att utgöra en intressant redovisning av både historiska inslag och vad man nu arbetar vidare med i traktens vävstugor. Dessa har i de flesta fall många stora vävstolar och flera med omfattande utrustning för speciella vävalster.

Vid Sala stads 300-årsjubileum delade Västmanlands läns Hemslöjdsförening ut Diplom för hederspris, medaljer och hedersomnämningen. Ett av dessa Diplom som Olga Anderzon skrivit under tillerkändes den då 21-årige Anna-Lisa Hedberg, Stäfre Gård.

Textiltraditioner i Västmanland

Västerfärnebo- och Västmanlandsdräkten

Boken om Textiltraditioner bygger på ett omfattande textilarv från flera socknar i Västmanland. Inventeringar som genomfördes redan under 1700-talet i Västerfärnebo och senare i Fläckebo och Möklinta socknar ger omfattande bevis för detta unika förhållande i vårt land. Textiltraditionerna i Västmanland är alltså både historiskt gamla och omfattande och de bygger på det omfattande hantverksskunnande som många kvinnor svarat för genom åren.

Bokens innehåll baseras på såväl tidigare kända fakta som flera okända källor och berättelser, samt underlag från lokalt textilkunniga personer varav många aktiva i de vävstugor som alltjämt finns i trakten. Många av dessa gamla textilier finns numera i Färnhostugans Textilmuseum vid Gammelgården i Västerfärnebo liksom vid Läns-museets WestmannaArvet i Hallstahammar samt på Nordiska museet i Stockholm.

I boken framgår även att textiltraditionerna verkligen lever vidare vid den verksamhet som bedrivs vid flera vävstugor i Västmanland. Ett intressant inslag är hur Harakers Hembygds-förening uppmärksammat textiltraditioner från Kättsta Linnefabrik under 1700-talet.

Boken avslutas med en omfattande källförteckning. Referenser och källor utgörs av ett digert underlag från pressklipp, tidskrifter, jubileumsskrifter och litteratur från slutet av 1800-talet fram till år 2014.

Författare är Anders Fläcke som varit ordförande i Västerfärnebo Hembygdsförening i norra delen av Västmanland och vice ordförande i Västmanlands Hembygdsförbund. Han har under många år visat ett genuint intresse för vårt kulturarv inom byggnader, möbler, föremål och textilier. Samt inte minst traditioner kring kräftfisket och omfattande insatser för att bevara vår svenska flodkräfta. Anders Fläcke har tillsammans med Owe Eriksson även skrivit boken, Hörnsjöfors Bruk och Västerfärnebo – en berättelse om bruket och bygdens historia under ett halvt årtusende.

Boken om Textiltraditioner ger en intressant bild av det textila kulturarv som till vissa delar lever vidare i Västmanland.

